

الدېرۋالادىپ

بىدە اىكى مرتبه نشر ايدىلور دىنى، ادبى، علمى و سياسى
مجله اسلاميه در.

محرر و صاحب امتيازى: ملا عالم جان البارودى

فهرست:

۵۴۵ تفسیر - اللہ نك ربوبیتی رحمت و احسان
ربوبیتی بولدىنى. جزانك رحمتك منافى بولمادىنى.
دېنك تورلى معنالرى. بو اورنده مرادبولغان معناسى.
دنياه و آخرندهغى جزالرو. رحمتى ذكر دن صوك
جزا كونن ذكر ايتودهگى حكمت. عبادت تعريفى
عبادتلر دن مقصود اصلى. صورى نماز، حقيقى نماز.
رياء نفاق، رياء عادت. استعانتى الله تعالى غه حصر
قيلونك حكمتى. محمد نجيب نوشارى.

۵۵۴ - سلام نك فضيلتى حقنده.

۵۵۷ - قضا و قدر مسئلهسى.

۵۶۲ - حديث شريفلر نك نظما ترجمهسى.

مير على شيرنوئى

۵۶۴ - تورلى قوملاردهگى تاريخ باشلرى

على حبيب

۵۶۹ - تفریض و انتقاد.

۵۷۲ - صوغغى وقت حادثهلرى.

۵۷۴ - قرانده مسلمان شفاخانه سينك رسما

آچلووى

قران

دېرۋالادىپ

۱۹۱۴

ملت كىتبخانىسى

مۇرفىدىن مەكتەپلەرگە مەخسۇس نەشر ايتىلمىش درس
كىتابلارندىن:

تارىخىي اسلام

ملاىابىر جان ملائىدالبىدىع اوغلىنىڭ «تارىخىي انبىاء» اسملى اثرىنىڭ ۲ نچى قىسى بولۇپ، بۇنىدە رسول اللەنىڭ نەسب شەرىفى، طووى، تەربىيەسى، پەيغەمبەرلىك كىلووى، دىنىگە اوندەوى، ھىجرەت، اسلام دىنىنىڭ طارالوى، صوغشە رەخىسە، ايتلو، «اسلام دىنى صوغشوقونى بىلە طارالدى» دىوچىلەرگە جواب، رسول اللەنىڭ ارتىخالى، ھىزرت ابوبەكر، عمر، عثمان، على رضى اللە عنھم لارنىڭ خەلىفە بولۇلارى، اسلام دىنىنە بولغان خەدىمەتلىرى، ھىزرت ھىسەن، ھىزرت رضى اللە عنھما نىڭ خەلىفە بولۇلارى ھەم شەھادەتلىرى بىك آچىق، ومفەسس رەھوشدە بىيان قىلىندى. تىلى بىخىل، مەلۇماتى اساسلى بولغانلىقدىن رەشىدىيەنىڭ صوغشەقى صەنقىلەرنە درس كىتابى ايتوب قىبول ايتەرگە مەدرىسە ادارەلەرنە ھەم مەلەمدىن بەمىشەقە اسلام تەبارىخى طوغرىسىندە مەلۇمات آلورغە تەلەگان ھەر كەمگە آلورغە تەوصىيە قىلامز.

روسىيە خەرىطەسى

باخا غەنە نەشر ايتلىدى. بويى ۲۴ اېشى ۱۶ ۋېرشوك ظورلغىندە بولۇپ روسىيەنىڭ آوروپا وآسىيا قىسمىندەكى گوبىرنا واوياز شەھەرلىرى وباشەقە موقەلەر تەقىلى رەھوشدە كورگەزلىمىشدر. وطنمىز روسىيەنىڭ بىو كەلگىنى وھال طەبىئەسى آچىق آخىلاو ھەم روسىيەنى تەقىلىلى او قوتقاندە مەراجەت ايتو اوچون خەسوس رەھوشدە طەب ايتلىمىشدر. بووققە قەدر روسىيە مەملەكتى آوروپا آسىيا خەرىطەلەرنەدە آبرەم رەھوشدە گە كورنە ايدى. بو خەرىطەنىڭ مەيدانغە چەقوى ايلە روسىيەنىڭ تەتون ظورلغى آچىق رەھوشدە كورنىگان بولادىر. بو خەرىطە ھەر كەمدە بىر دانە ولورغە تەيشلىدىر.

بەھاسى ۷۵ تىن.

آدرىس: قران وشەبەلەرى اوفامىنەرەلە ھەم چاللى اوچون:

КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО „МИЛЛЯТЬ“

الکبير والاکبر

۱۸ نچى سان

۱۳۳۲ سنه ذوالحجه ۲۰ يکشنبه ۱۹۱۴ سنه ۲۶ اوکتابر

مفتى محمد عبده حضرتلرينىڭ سوره فاتحه تفسيرىدىن
انتخابا ترجمه

باشى ۱۷ نچى سانده.

الرحمن الرحيم

رحمن رحيمنىڭ معنالرى بىسىملە تفسيرىندە بيان ايدلدى. «رب العالمين» صوگندە بو وصفلرنىڭ يىنەدىن ذكر ايدلولرى: الله تعالىنىڭ مخلوقاتىنى تربيەسى، محض رحمن رحيم بولۇو يىنىڭ اثرى ايكانن بلدىرو ايچوندىر. يعنى غنى مطلق اولان حق تعالىنىڭ تربيەسى، مخلوقاتىدىن استفادە ايچون دگل، بلكە فقط رحمت واحسانىنىڭ بتون مخلوقاتىنى شامل و دائىمى بولۇو يىنىڭ اثرىدىر، ديمك بولور.

يىنە رب لفظىدىن بعضا جبروت و قهر معناسى آڭلاشلىقدىن، اللهنىڭ ر بويىتى - ر بلغى - رحمت واحسان ر بويىتى ايكانن بلدىرو ايچون رب العالمين صوگندە بو وصفلرنىڭ يىنەدىن ذكر ايدوب؛ الله تعالىنىڭ جلال و جمال صفتلرىنى هر بىرىنى اعتقاد ايدىرگە ارشاد بولادر. تا اينكە بىندەلر كوڭللىرى قورالغان حالده الله تعالىنىڭ رحمت واسعه سىنىنە ايرىشكە مسارعت ايدوب الله راضى بولورداى عمللرگە سعى واجتهد ايتسولار.

گناه قىلو چىلرغە دنياده وقتدوق جزالر تعين ايدلولوى، آخىرىندە عذاب بولاجاغى؛ رحمتنىڭ عمومى، و غضبغە سابق بولماقنى مەنافية

بولميدر. بوجز الر صورتده قهر كى كورنسه لرده فى الحقيقه رحمت
ايكائى ظاهر در. چونكه سعادت بالغوز شريعت بولنده ثبات ايله،
شقاوتده بولدن چينكه سا بماقده بولغانلقدن، انسانلرنى شقاوتدن
منع ايدوب سعادت گه ايرشترر ايچون، بولوشلى ايكى تورلى
تربيه ايك رحمتلى تربيه بولادر.

شفقتلى آتا بالاسن تربيه ده فائدهلى عملار گه ترغيب ضرورلى
اشلردن ترهيب ايدوب، اورنى ايله مصلحتينه قاراب جزالرده
بيرگالاب تربيه فيلادر، بولاش آتانيك شفقتسزلگندن بولماي بلکه
عين مرحمت و شفقتى بولادر. (ولله المثل الاعلى)

مالك يوم الدين

(جزا كونيك خواجه سيدر)

مالك، ملك ايكى تورلى اوقولادر. ملك ديب اوقوچيلر (امام
ورش قرانى) بولفظدن تدبير، سلطنت قوت معناسى آگلانقدن
«ملك» قرانى بليغرهك ديلر. مالك ديب اوقوچيلر بولقرات بليغرهك
چونكه ملك، رعيه نك بالغز عمومى اشلرنده تدبير ايدوب خصوصى
اشلرنده تصرف اينميدر. مالك ايسه عمومى خصوصى جمله اشلر گه
متولى - خواجه - بولادر. بناء عليه «مالك» قرانى بليغرهك مقام غه
مناسبرهك ديب ايتلر. ينه مالك ديب اوقونك بر مزيتى - آرتوقلغى -
مالك لفظنده ر حرف آرتوق بولوب، قرآن اوقوچيغره هر حرفينه اون
ثواب بولاچاغى وارد بولدقدن، بوجهتدنده مالك قرانى افضل
بولادر ديمشلىر.

دين لغتده: جزا، مكافات، طاعت، شريعت معنالرنده. بول
اورنده، جزا معناسى مراددر. جزا مكافات معنالورى متقار بلر - بر
برسيه باقلر - مگر مكافات ايكى برابر ذات آراسده جارى
بولوب، جزا ايسه اعلان ادناگه بولادر. بول آيت، جزانك بشقه

الله تعالى غه مجذوب بولارمى؟ خيرا! آرا مزده هر تورلى توغرى
 ككرى بوالمرغه سلوك ايدو چيلر كور نوب تورغانده، بتون كوظلر
 الله تعالى غه مجذوب الله يولنده ديب ايتور حال يوق. شونك
 ايجونده، الله تعالى اوزينك رحمن رحيم بولغانن ذكر ايتكاج، جزا
 كونيك خواجهسى ايكاننده بلدر ووب، شول كونده بنده لر گه تيوشلى
 جزا قىلاچاغن آچق آگلانادر. بنده لر نى بو روشده هر ايكي
 نوع - تر غيب تر هيب - ايله تريبه قىلماقنى الله تعالى نك الوغ
 رحمتدن زور عنايتندن در. قرآن كريمك كوب آيتلىر بوطا
 شاهد بولور (نبى عبادى انى انا الغفور الرحيم وان عذابى هو العذاب
 الاليم) غفور رحيم ايكانمنى، عذابده ايك قاتى عذاب ايكانى
 بنده لر يمه بادر گل؛ ديمكدر.

اياك نعبد و اياك نستعين

(سگاغنه عبادت قىلامز، سندن گنه ياردم استيمز)

عبادتنى «ايك خضوع ايله طاعت» ديب تعبير ايدىلر. لکن
 هر تعبير لفظده غى معنائى، تماما كوز آلدينه قويمى، هر بر فكر
 تاويلسىز قبول ايدر روشده، معنائى آچق ايدوب كور ستميدىر.
 كوبسنيجه لفظلرنى بعض لازملىرى ايله تفسير، حقيقتنى رسملى ايله
 تعريف قىلنه، بعضا تعريف لفظى ايله كفايه لنوب بر سوزنى معناسينا
 ياقن ايكنجى بر سوز ايله بيان ايدله در. يوقار يده غى عبادت لفظى
 تعبيرده بور روشده مساهله ليدر.

عبد، آگا مائل، معناده متقارب بولغان خضع، خنع، اطاع،
 دل كى سوزلرنى قرآن آيتلرندن، لغت، اسلو بلرندن، عربلر
 استعمالندن تفتيش ايتساك بو سوزلردن عبد لفظينه مائل، آنك
 اورينه نوررداي بر سوز تابا آلميمز. واهذا عبد لفظى عبادتدن
 مشتق بولدقندن الله دن بشقهغه اضافه قىلنى، عبيد عبوديتدن مشتق

بولدقندىن بشقەلەر غەدەمە ئىستىلا.

عاشق مەشوقىنە خىسۇئەتتە ئانى تەئىمەتتە افراط درجەسىنە چىغىپ ھوئاسى ھوئاسىدە ارادەسى ارادەسىدە فەئى بولالا. لىكىن بول خىسۇئەتتە عبادەت دىيىپ ايتولمى. بەئى كەمسەنلەر رەئىسلىرىنە خىسۇئەتتە افراط درجەلىرىنە كىدوب، بولارنىڭ خىسۇئەتلىرى كىيى خىسۇئەت، عابدلار دە دىگىل، بلىكە زاهدلار دەدە كورنمىدەر. مەھذا بول كىيى خىسۇئەتلىرىنىڭ ھىچ بىرىنى عربلەر عبادەت دىيىپ تەسمىيە ايتمىلەر.

ايمىدى عبادەت نەرسەدىن عبارت بولادەر؟

درست اسلو بىلردىن عربلارنىڭ استعمالىدىن آڭلاشالغانچە عبادەت: ايك صوكت درجەدە بولغان خىسۇئەتتە بىر نەوعدەر. بولاسەمەبۇدىنىڭ عقل ايرىشمىگان عظمت و ساطىتىنى كوڭلىك اعتقاد و شعورنىدىن ناشى بولغان خىسۇئەت بولادەر. بول سىلئە غىبىيەنىڭ بتون كائىناتى احاطە ايتكان قدر لىسن عقل بىلە آلسەدە حقىقتىن ادراكدىن عاجزدر. يعنى انسان اوزىنى بتون عالملىرىنى، ادراكدىن فوق بولغان بىر قوت و سىلئەنىڭ احاطە ايتدىكى بىلور ايسەدە، ماوراسىنە انساننىڭ علمى ايرىشمىدەر. ايشتە عبادەت بولۇشەكى - مەبۇدىنىڭ حقىقتىن عقل بىلەمىگان قوت و سىلئەسىنى اعتقاد و شعورنىدىن ناشى بولغان - خىسۇئەت بولادەر. «مفتى حضرتلىرىنىڭ بولسوزى اصل عبادەتنى تەرىف بولوب، شارح بىان ايتكان، كىفەيتلىرىنى توباندىە ذكر ايدەدەر»

سىببى عقلا معلوم بولوب تورغاندىغى خىسۇئەتنى ايك صوكت درجەدەكى خىسۇئەت بولسەدە عبادەت دىيىپ ايتولمىدەر. مىثلا بىر كىشىنىڭ الوغ بىر ذاتكە كورەندىن امىد ياخود ظلمندىن خوف ايدوب آياق ازلىرنى اوبەردەردە تىللى خىسۇئەتنى عبادەت بولمىدەر. اكر الوغ كەمسە كە خىسۇئەت، بول كەمسەنى بشقە انسانلاردىن آيورم، ملاء اعلادىن غىبى قوت بىرلىگان قدسى ذات دىيىپ اعتقاددىن ناشى بولغان خىسۇئەت بولور ايسە، بولۇشەكى خىسۇئەتتە عبادەت دىيىپ ايتولور.

لكن بو اعتقاد، كفر و الحاد بولدقندى، باطل عبادت بولادر.
 عبادتلك هر برى مذکور شعورنى - بتون كائناتنى احاطه
 ايتكان سلطنت الهىنى شعورنى - تذکیر يادقه تشورمك ايچون
 مشروع بولدى عبادتلك روحى وسرى شوشى شعور بولوب،
 اخلاق و نفس كه تأثيرى ده - عبادت سببلى اخلاق توزه لووى، نفس
 پاكلانوى - بو شعوردن ناشى بولادر بو شعوردن خالى بولغان
 عبادت، عبادتلك قورى صورتى گنه بولوب حقيقى چن عبادت بولمى،
 بو كى صورتى عبادتدن، عبادتدن مقصود بولغان اثرلر حاصل
 بولميدر. نتاكه انسانك صورتى تمثالى انسان بولمى، انسانك اثرلرى
 تمثالندن حاصل بولميدر.

مثلا نمازلك صورتى نمازدهغى مخصوص حرکاتنى اجرا فيلو،
 ذکرلرینی قورى تل برله گنه او قو بولوب، حقيقى ايسه شعورلى
 حالده نمازنى اقامت بولادر. فرض بولغان نمازده شوشى روشده
 اقامتدر. بر عملنى اقامت - تورغزmq - شول عملدن کوتلگان نتیجهلر
 حاصل بولورداى روشده كامل ايدوب اشله مكدى. نمازلك نتیجهلرى
 اثرلرى بو آيتلرده خبر بيراگان نرسه لر بولادر (ان الصلاة نهى
 عن الفحشاء والمنكر) نماز نچار ومنكر اشلردن نهى فيلادر، ديمك،
 (ان الانسان خلق هلوعا اذا مسه الشر جزوعا واذا مسه الخير منوعا
 الا المصلين) انسان آرتوق تارايوچان، توزمسز، مكر وه اشلرده
 صبرسز، خير اشلرده منع فيلوچان بولوب يرا دلدى. مگر نمازنى
 تيوشنچه ادا فيلوچيلرغنه بولاي تار كوگلى نچار فعللى بولماديلر،
 ديمكدر.

«نمازلك اثرلرى كوگل توزه لو، اخلاق يخشيلانو ايكانى بو
 آيتلردن بيك آچق بلندى. ايمدى نماز او قوبده حال اوز گارمهسه
 اخلاق توزه لمهسه نماز، حقيقى چن نماز بولمادى ديب بلور گه كرك

اوقوغانلرن كورگانده آنلرچه قیلانولری کبی، نماز نك معناسن
تذکر ایتی، نیندی عمل ایکانن اویلامی، باشقهلر اوقوغاچ بگاده
اوقورغه كرك ديب محض عادتکه ايار بکنه اوقوب يورو بولغانی
انکار ایدلمسه كرك. بو کبی نماز نك الله تعالی غه هیچ بر حاجتی -

الله قاشنده قدر و قیمتی - بو قدر. حدیث شریفلرده: بر کمنه نك
نمازی نچارلقلردن نهی ایتماسه بو نماز، ایه سن الله دن یر اقلاندر.
بو نورلی نماز چرك کیم کبی یر تلوب کيسك کيسك بولوب
قیامتده ایه سی یوزینه اورولور؛ مضموننده سوزلر وارد بولمش.
«ایاک نعبد و ایاک نستعین» آیتنده هر ایکی جمله ده مفعولنی
فعل گه تقدیم، حصرنی بلدر ب معناسی: سگاغنه عبادت قیلامز، سندن گنه
استعانت ایدمز، ديمك بولور. استعانت: بر اشنی تمام قیلورغه
اوز كوچك یتمگانده بشقه دن یاردم استه مکرد.

الله تعالی نك بو آیتده اوزینه بشقه غه عبادت قیلماسقه امر
ایدو وینك حکمتی ظاهر در. چونکه معبود حق خاصه سندن بولغان،
اسباب یوقار یسنده غی بتون کائناتی احاطه ایتکان غیبی سلطنت،
فقط الله تعالی غه مخصوص بولوب، بو سلطنتده هیچ بر ذاتنك شرکتی
بولمادقندن، اللغه بشقه غه عبادت ایتمك، عبادت تعظیمی کبی تعظیم
قیلماق اصلا درست بولمیدر. بو آیتده الله تعالی اوزینه بشقه دن
استعانت قیلماسقه ده امر ایتدی. بو ایسه بر آز بیانغه محتاجدر.
چونکه (تعاونوا علی البر والتقوی) کبی آیتلرده بر بر مز گه
یار دملاشو ایله ده امر ایتکان ایدی. ایدم، بو آیتده استعانتنی اوزینه
حصر نك سببی نه در؟

بو سؤالگه جواب: انساننك هر بر عملی، عملن تمام قیلووی،
عملندن کوتکان ثمره سینك حصولی الله تعالی نك، بو عالم اسبابده گی
قانوننچه، بر نیقدر سبیلر گه، مانعلر بولماو غه توق ایتهدر. الله تعالی

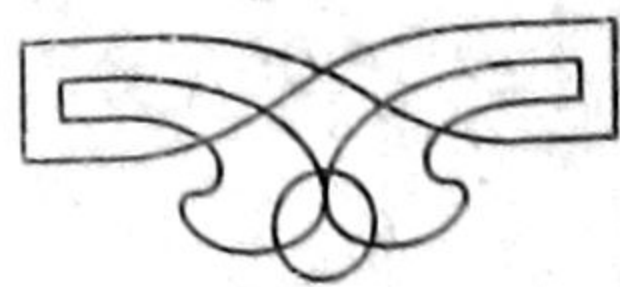
انساننی، احسان ایتدیکی علم قوت واسطه سیاه بوسبیلردن بعضلرن
 حاصل ایدر گه بعض مانعلرنی دفع قیلور غه اقتدارلی ایدوب بر
 نبقدر سبیلر و مانعلرنی انسان کوزندن قابلامشدر. ایمدی انسانغه
 طاقتی قدری سعی و عملده بولوب، اقتدارنده بولغان سبیلرنی
 تحصیل غه طر شر غه، یالغوز باشینه قیلا آلماسدای اشلرده بر بر سینه
 یاردملاشر گه تیوش بولور. کسب قدر تندن طش بولغان سبیلرنی
 حاصل قیلو، مانعلرنی دفع ایتولرنی، هر نرسه گه قادر بولغان الله تعالی غه
 تابشروب، آنک در گاهینه یالواروب، کرشکان عملن تماملاو،
 غایه سینه ایرشوده یالغوز الله تعالی دن گنه استعانت لازم بولور.
 چونکه ظاهری اسباب طشره سنده غی اشلر، مسبب الاسباب اولان
 یالغوز الله تعالی حضرتلرینک تحت قدرت و تصرفنده بولدقندن
 بو کبی اشلرده فقط الله دن استعانت تیوش بولوب، بشقه لردن
 استعانت درست بولمی بلکه حماقت بولادر. بناء علیه «وایاک نستعین»
 جمله سی «ایاک نعبد» معناسن متمم - تماملاوچی - بولادر. چونکه
 اسباب طشند غی اشلر گه قدرت یالغوز ذات الوهیت گه مخصوص
 بولغانلقدن بو کبی اشلرده بشقه لردن استعانت بر نوع و ثنیت بولوب،
 عدلکگه منافی و حرام بولادر، بو سوز لردن آیه مذکورده گی
 استعانتنی الله تعالی غه حصرنک سببی ایمدی آغلانغان بولور. بونی
 آیورم ذکر ایتوده بر حکمت: اولیاظن ایدلگان ذاتلردن اسباب
 طشند غی اشلرده استعانت درست، بواش انسانلرنک اسباب
 عامده بر برسینه یاردملری کبی بولادر؛ دیولگان وهم نی دفع بولادر.
 بر اشنک سببینه کرشب شول اش گه موفقیتده الله تعالی دن
 استعانت فیلوعه ایگنچی حالن مثال قیلور غه یاری: ایگنچی یرن
 تربیه لاب آشلغن چه چه، صولی نورغان اورلرده ایگنلکینه صولار
 آغزا صوگره تورلی سماوی ارضی آفتلردن امین بولوب، اوسوب

كمالگە اير شووندى ئىمرەلى بولۇپ ئىدە اللە تەئالى دىن استىعانت قىلا، آنك
 در گاهينه يالوارا. سوداگر صناعتچى لرنك حاللر يده بوروشده بولادر.
 بو سوز لردن: اهل قبور دن حاجتلر صورامق، خستهلر
 شفالانو، ايگنلر يتشو، دشمانلر نى هلاك قىلورلر ده مدد ياردم لر استمه كلر
 توحيد يولدن آيور لماق، اللە تەئالى غە التجا قىلاسى - يالواراسى -
 اورنده اللە دن اعراض قىلماق ايكانى معلوم بولور.

(و اياك نستعين) اوشبو بيك فسقه غايت حكمتلى جمله بزلر نى
 دنيا آخرت سعادتىنك باسقىچى بولغان بيك مهم ايكى اش كه ارشاد
 قىلادر. بونلرنك برى: كر كلى عمللر قىلور غە سعى اينوب استطاعت
 قدرى عملنى كاملر گە اجتهاد ايتو، كوچ بتكان اش گە بشقه لردن ياردم
 كوتماو. چونكه بشقه دن ياردم استمك كوچ يتمگان، ياكە بر يالغوز
 تمام قىلوغە اشانلمغان اشلر ده بولادر. مثلا قولدن قلم تشوب كيتسه
 قلمنى قولغە آلور غە ياردم سورالمى آغر يوكلى كشى اوستندن يوكلى
 تشوب كيتسه يالغوزى كوتاروب يىلكە سینه قو يارغە كوچى يتماسه
 بشقه لردن ياردم صوريدر.

بو مهم اشلرنك ايكىچىسى: اسباب طشندىغى اشلر ده استعانتى
 فقط اللە تەئالى غە حصر قىلونك تيوشلگى. بو ايسه اسلامنك روحى،
 خالص توحيدنك كمالى بولادر. بو اعتقاد اوزره بولغان كشى اللە
 تەئالى غە بوى صونغان خالص بندهسى، حر انسان بولور.

آخرى بولور. محمد نجيب تونتارى

سلامنك فضيلتى حقنده

سلام، مسلمانلرنك دنياده وقتلرنده تحيه لرى بولدىغى كىبى،
 آخرتده ينه اهل اسلامنك تحيه لرى بولماق (تحيتهم يوم يلقونه سلام)

آیة کریمہ سیلہ بیان ایدلمش. جنت گہ کردکارنده (سلام علیکم طبتم
 فادخلوها خالدین) آیتیلہ تبشیر ایدلوب - سویندروب - اهل جنت
 ایچون ایک الوغ نعمت اولان دیدار الہی وقتندہ ینہ (سلام قولاً
 من رب رحیم) خطاب عزتی بولاچاغی وعد قیلنمش بونلار جملہ سی
 مسلمانلر ایچون زور بشارت الوغ بر شادلقدر. ایمدی سلام،
 شول درجه فضیلتلی بر عمل بولسه بو توغریده مساهله قیلماق
 سلامده سار انلق ایتیمک تیوشلی بولماز. بر حدیث شریفده (من
 کلم قبل السلام فلا تجیبوه) وارد بولوب، سلام بیرمگان کسه ایله
 سویلاشمکدن نهی ایدلمشدر. بوینه سلامنک اهمیتلی عمل ایکانن
 کورسته در.

ایمدی سلامنک فضیلتلرن سویلاگان صوگ، شونیده بیان
 قیلورغه تیوشلیدرک: سلام بیرمک دعاء امان وسلامتکنی تلامک
 بولادر. سلام صوگنده مصافحه، (قول بیرشمک) دخی بر سنت
 بولوب، دوستلنک قرار لنووینه سبب بولادر. ایکی قول یاخوداوگ
 قول ایله کورشمک هر ایکاوی حدیث شریفده وارددر. یعنی هر
 ایکاوی سنتچه مصافحه بولادر. سلامنی سلام علیکم، السلام علیکم
 کبی هر ایکی تورلی بیرمک درستدر. هر ایکی تورلیسی (معرف
 و منکر اولارق) قرآن کوریمده وارددر. تنکیر (الف لامسن)
 کوبرهک وارد بولمش. مگر نمازده تعریف (السلام لفظی) ایله ادا
 قیلوغه اتفاق ایدلمشدر. سلام بیر وچیکه وعلیکم السلام ورحمه الله
 و برکاته لفظی ایله جواب قایتارمق تیوشدر.

هر بر بیلگان بیلگان کشیلرگه سلام بیرمک سنتدر. اوچراشقانده
 آطده آر بده بار وچی ییاغغه، آز کشی کوب کشیکه سلام بیرو
 تیوشلیدر. باشقلرنک یوردینه ک گانده اذن صورامق، اورننده
 سلامسن کرمک (لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتی تستانسوا و تسلموا
 علی اهلها) آیة کریمہ سیلہ منع ایدلمشدر. سلامنک الله طرفندن

مشروع ايدلديكى (تحية من عند الله)، بركت و ثواب گه سبب بولماقنى
 (مباركة)، و سلام، بيرلگان كشيلىرىنىڭ كوڭللىرى خوشلنووينا سبب
 بولماقنى (طيبة) لفظلار يله ثابت بولوب، هر بر عقللى مسلمان بو قدر
 فضيلتلى بركتلى عملدن محروم قالمازغە اجتهاد ايدر گه بو توغرىدە
 بالقولق سار انلق قيلمازغە لازمدر.

قرآن، و نماز او قوماقده، و درس ايله مشغول بولغانلرغە ياكە
 باشقە بر شغلده بولغانلرغە، دخى آذان اقامە وقتلرنده سلام بىرو
 تىوش بولماز. استبرأ وقتلرنده، حمامده بولغانلرغە، او يوللار ايله
 مشغول بولنلرغە دە سلام بىرلماز. جەدلرگە كشى بولمغانده ياكە
 باشقە بوش ابوارگە كرگانده (السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين)
 دىب سلام بىرلور. سلام بىرو سنت، رد سلام (سلامنى قايتارمق)
 واجبدر. مگر سلام بىرونك ثوابى، واجب بولغان رد سلامنىڭ
 ثوابندن آرتوقدر. چونكە سلام بىروچى، جواب قايتاروچىغە بر
 واجب عمل قىلويىنە سبب بولادر. سلام بىرگانده فچقر و براق
 بىرو، سلام قايتاروچى اكر نرەك سلام قايتارو، حنفيه مذهبندە مستحب
 كورلەش. مسلمان بولماغان كەسە سلام بىرە قالسە سلام قايتارماقنى
 درست كورگانلر (واذا حييتم بتحية فحيوا باحسن منها اوردوها)
 آية كريمەسندە اوردوها لفظى بو كىبى كەسەلر حقندە دىمشلر.
 و عليكم السلام قدرىسى رد اولوب، (و عليكم السلام و رحمة الله
 وبركاته) دىمك احسن تحية بولادر. بو صوغقى سىنى مسلمانلرغە
 مخصوص دىمشلر. آخرتدە الله تعالى نك مؤمنلرگە الوغ احسانى
 سلامدر. مسلمانلرنك سنتى بولغان سلام اهل جنتك تحية سىدر.
 بونى ايسە اوشبو آية كريمەلر بيان ايدر: (سلام قولوا من رب
 رحيم) (دعواهم فيها سبحانك اللهم و تحيتهم فيها سلام)

قضا و قدر مسئلەسى

مفتى محمد عبدە مقالەسەندىن

اللە تعالى نىڭ بۇ عالمدە جارى بولغان قانۇن الەيسى اقتىياسىلە
 وجداندىكى اعتقادلارنىڭ عملدە كلى تصرفلارنى باردىر. يىخشى وىمان
 نىقدر عمللار بولسە جملەسىنىڭ منشاى اعتقادنىڭ صلاحى يافسادىدىر.
 بعض اعتقادلار بتون فكرلارنى اوزىنە جلب ايدوب، بشقە عقىدەلردە
 شوڭا تابع بولاروق، ظاهردەكى عمللار اشبو باطندىكى انفعالاتگە
 مناسب رووشدە واقع بولادىر. بۇ سببىدىن خىرلى بر اصول، كمالگە
 سبب بر قاعدە شرىعت صورتنە تبلىغ وتلقىن ايدىگاندى، بۇ خىرلى
 اصل وقاعدەلارنى اىشتوچىلار كوڭلارنى اورتاشقان باطل اعتقادلار
 بوزوق فكرلار سببى، خىرتكە توشوب، درست آڭلى آلملار. بناء
 علىه خىر و كمالگە سبب بولغان بۇ اصل وقاعدەلارنى اوزگەرتەلر. فكرلار
 يتشماودن، استعدادلار نچارلقندىن بر نىقدر بوزوق عقىدەلەرگە ايارب
 كوب بوزوق عمللار ميدانغە چغەدر. بۇ حاللار فى الحقيقە معرفتسىزلىك،
 بوزوق اعتقادلاردىن خىرسىزلىكدىن حاصل بولوب، اشبو يالغىش فكرلاردىن
 كوب وقتدە اصول ادياندى تخرىفلار تبديللار واقع بولا كلىمشدر.
 هر دىندە حادث بولغان بدعتلەرنگە اساسى بودر. ظاهرگە قاراب
 حكم ايدوچىلردە بۇ بوزوق عمللارنىڭ سببى شول اصل وقاعدەلار
 دىب ظن ايدەلر.

يالغىش فكرلارنىڭ نتيجهسى بولغان بۇ كىي بدعتلار طبيعتلارنىڭ
 فسادىنە كوب قىيىح عمللارنىڭ ظهورىنە يگانە سبب بولادىر. دىنگە منسوب
 بولغان بعض بسىط - صاى - فكرلى كىشىلارنىڭ فعللارنىڭ حرىكلارنىڭ
 قاراب، دىنگە عقىدەگە طعن قىلوچى غافلارنى دە يورەكلىدىرگان نرسە
 شوشى حاللردىر.

اسلام دياننده اصول عقايددن سانالغان قضا و قدر مسئله سیده
اشبو يالغش فکرا سببلی بويله مطعوندر. بو مسئله غافل يا وروپاليرنك
دين اسلام غه طعنلرينه سرمايه بولوب، اسلام حقنده بيك كوب باطل ظنار غه
آنلارنى سوق ايتمشدر. بونلر ظن ايدرلر كه بو عقیده - قضا و قدر عقیده سی -
نيندی بر قوم نك و جدائينه اورناشسه بو قومده قوت و شهامتدن اثر
قالماي، بونك يرينه ضعف و مسكينك اورناشادر. بو سببدن مسلمانلر
تمام فقر و ضرورت اچنده، باشقه ملتدردن هر اشدده كير وده قالغانلر.
اخلاق بوز و قلغی ايسه بونلر آراسنده تمام ميدان آلوب، يالغانچيلق،
نفاق خيانت غرضكارلك حسد تمام كوب بايوب آرالرينه تفرقه توشمشدر،
مسلمانلر حاللرندده هم استقباللرندده هيچ بر خيرلى مقصد كوزده تماي،
منفعت مضرت لری حقنده تمام غفلت اچنده يه شهرلر، حیات لذتلى
اسمينه يالغوز آشاماق اچمك، يوقلاماق كبی حیوانيت گه مخصوص
حاجتله ايله كفايه لنوب، روحنك صفاسی ولدتی بولغان، بشقه
قوملردهگی مدنيت فضيلتلرندده مسابقه نی عقللرينده كيترميلر. لکن
قايسى نك بر آز قدرتی بولسه ياننده غينه ضرر قیلودن تارتونهيدر.
بو زوالليرنك سطوتلى بر برسى ايله تالاشودن عبارتدر. باشلرينه
كيلگان هر بر حادثه گه فارشى مسكينانه رضالق كورستورلر. بونلر نك
الوغلى اش باشنده بولغانلری بتون عمرلرینی مالا یعنی ده كيچر وب،
اوستلرينه جيولغان عمرلر وفا قیلمازداي وظیفه لرینك اوتدن برینی
اوتارگه اجتهاد ایتمز لر، ملتلرينه هيچ بر نافع خدمتده بولنمازلر. دائما
تفرقه منافرت اچنده يه شهب، عمومك مصالحينی اصلا كوگللرينه
كلترماي، خصوصی اشلى ايله شغللنورلر. بونلرده جيانت مسكينك
عظالت شولقدر ميدان آلمشدر كه، عزت و راحتدهگی بشقه قوملار گه
بتشر ايچون لازم بولغان هر تورلى فعاليتدن تمام فارغ بولوب،
ديتارينك بو خصوصده غی امرلرينده مخالفتده بولورلر. دين

فرداشلارنىڭ بىر يىنىڭ باشىنىڭ بىر فلاكت كېلسە، ئانى دەق ايدىرگە قاينوسىن
يىڭلايتورگە اصلا كىر شەزىلەر.

ياۋروپالىقلار سىلمانلارغا بونىڭ كىيىنىڭ كۆپ نىرسەلەر اسناد
ايدوب، جىملەسىنىڭ مەنشاينى قىضا و قىدرگە ايمان بولماق اوزىر
كۆرسىتىلەر، و سىلمانلار بو عقىدەدە ثابت بولغان مەتدە ھېچ بىر وقت
مەنى انسانلار رەتەنە كىرە آلماي چاقىرىنى، عزت و كىمەلت تا بىمايا چاقىرىنى،
بارا بارا بو جىبانت و ضعيفلىك ايله تامام مەحو بولا چاقىرىنى سويلەيلەر.
يەنە ياۋروپالىقلارنىڭ اعتقادىچە قىضا و قىدرگە ايمان ايله انساننىڭ
بىتون افعالى اضطرارى بولماقەنە قائل بولغان مەزھىب جىبرى آراسىندە
فرق يوقىدۇر. بونىڭ اىچون قىضا و قىدرگە اعتقادلارنى سەببىلى اوزلارنى،
جىل تىلاسى قايسى طرفقە آلوب كىتە تورغان ھوادمەنى چوب كىيى
كۆررلەر. حالبوكى بىر قوم سوزدە اشدە كىرگەندە سكوندە اوزىندە
اختيار بولماقەنە، بونلارنىڭ جىملەسىنىڭ بىر قوۋ جىبرىيە طرفىدىن واقع
بولۇپ يەنە الحاصل بىتون كىرگەنلىكىنىڭ قىسرى - غىر اختيارى - بولماقەنە
قىمەت حاصل ايتسە، شەبەسىز، موندەي قومنىڭ بىتون قوتلىرى
عظالت كە قالور، مەن طرف اللە ھىبە ايدىلگان بىتون ھواس و مەشاعرلىرىنىڭ
فائىدەسى بولماز، سەي و ئەمەل كە كۆڭللىرىندە ھىس و شوق قوزغالماز
موندەي بىر كىتە عاطل - اشكسىز نىرسە - اىچون بو سەي اجتھاد
عالمىدىن سكونت عالمىنە كىمەك ھقلى بولور.

غىربلىقلارنىڭ - ياۋروپالىقلارنىڭ بىر قىسمى سىلمانلار ھقندە شول
روشدە بىر ظن باطلدە بولغانلىرى كىيى، شىرقەدە بىر خىلى فەكر سىزىلەر،
آنلارنىڭ بو سوزلارنى ئىس الامرگە مەتابىق كىيى تىلقى ايدەلەر، بو
ظنلارنىڭ يالغىشلىقى، بو ھەملىرىنىڭ ھىتالىرى بولارنىڭ جىملەسىنىڭ اللە
تەالى غە اسلامغا افترا ايكەنلىكى ايتە ظاھىردۇر. بو زمانىدە جىبرى
مەھسۇس كە قائل بولۇپ اوزىدىن اختيار و ارادەنى كىيا سىلب ايتكان

بر مسلمان يوقدر. بلكه مسلمانلرنك هر برى عمل و حرکتلرنده
 اوزلرينك اراده جزئيه گه مالک بولغانلرینی، بو اراده نك استعمال گه
 قاراب هم ثواب هم عقاب غه مدار بولاچاغینی البته بلورلر. الله
 طرفندن اوزلرینه بیرلگان اشبو اراده جزئیه سببلی حساب بولناچقلرینه،
 بو اراده ایله الله نك امرلرینه اطاعت قیلور غه مأمور بولدقلرینه
 اعتقاد ایدرلر. ایشته یالغوز شوشی اراده شوشی اختیار، شرعی
 تکلیقلر نك موردی در. اوشنداق یالغوز بو اراده و اختیار ایله حکمت
 و عدالت تمام بولور.

درست مسلمانلر آراسنده جبرییه اسمنده بر فرقه، وقتيله بار
 ایسی که آنلر انسان هر بر فعلنده هیچ بر اختیار بولماغان بر
 اضطرار ایله مضطر در ديب ظن ایدرلر، بر آدم نك آشاغانده
 آغزن سلکتمه کی ایله، قانی صووقدن چيگه لرینك تترمه کی آراسنده
 فرق یوق دیورلر ایدی. بو مذهب باطل اربابی دورتنچی عصر
 هجریده نام نشانلری قالماي منقرض بولدیلر. قضا و قدر گه اعتقاد
 ایله جبر گه انقیاد آراسنده هیچ بر مناسبت بولماغانی کبی، یوقاریده
 نقل ایدلگان ظنوننکده هیچ بر زمان، قضا و قدر گه اعتقاد اثری
 بولماغانی البته معلومدر.

قضا و قدر عقیده سی دلیل قطعی ایله ثابت بولدیغی کبی فطرنده
 بو اعتقاد غه سوق ایدر. هر حادثك زمانده مقارن سببی بار لغی
 ارباب نظر قاشنده تسلیم ایدلش نظر یه در. سببلر سلسله سندن یالغوز
 میدانده بولغانلری کورینوب، ماضیده غی سببلر ایسه، سلسله اسبابنی
 و جود گه کلرگان یالغوز الله تعالی غه معلومدر. سببلر سلسله سینك
 جمله سینك هر بر حادثه مدخلی بولوب، بونی احاطه ایدوب بلمك
 یالغوز الله تعالی غه مخصوص علمدر. انسانده گی اراده ایسه بو
 سلسله نك حلقه لرندن یالغوز بر حلقه سیدر. یعنی اراده، ادراك اثرلری

جمله سندن بر اثر در. ادراك ايسه حواس و مشاعر گه عارض بولغان
روحنىك بر انفعاليدر. بناء عليه عالمده گى حادثه لرنىك فكر و اراده لر گه
حكم و نفوذى عاقللر دگل، احمق لرده انكار ايتمزدى بديهياتدن بولور.
بمدى ظاهرده مؤثر كورنگان بو سببلرنىك مبدئى جمله اشيانى
حكمت از ليه سى اوزره خلق ايتكان، هر بر حادثى آگا نظير بولغان
يكنچى بر حادث گه تابع قيلغان، مدبر مطلق مسبب الاسباب خالق
تعالى حضرتلرى بولوب جمله امور آنىك يد قدرتنده بولادر.

صانع عالم بولغان بر اللهنىك بارلغن اعتراف قىلا آلمان بر
جاهل بولورون فرض ايتسهك، آنىك ايچونده حادثلرنىك طبيعى
مؤثرلرنىك، انسانلرنىك اراده لر ينه تاثيرلر ينى انكار گه يول يوقدر.
حق تعالىنىك عالم خلقتده وضع ايتدىكى نظام طبيعت طشره سنده
الورغه بر كمسهنىك اقتدارى بولماز. بو ايسه بديهياتدن بولدقندن
نكار ايدلمز گه تيوش. حتى غرب حكما سندن بر طائفه قضا و قدر گه انقياد
زومىنى اثباتده كوب سوزلر سويلا مشلر، فقط بزم ايچون آنلرنىك
فكرلرى ايله استشهاد گه لزوم يوقدر.

تاريخنىك نقل و روايت فوقنده بر وظيفه سى باردر كه هر
ملته يتشكان علما شول وظيفه نى دقتكه آلمشلر. بو ايسه ملتلرنىك
ترقى تدنى لرنده تعقيب ايتدىكلرى يول ايله الوغ الوغ حادثه لرنىك
طبيعت و خاصه لرنندن، بو انقلابلرنىك عادات، اخلاق، افكار حتى
حس و جدان لر گه قدر كلترگان تبدللردن الحاصل ملتلرنىك ظهورى،
حكومتلرنىك تشكىلى، يا خود محو و انقراضلرى كى شيلردن بحث
ايتمكدر.

ايشته فنون ادبيهنىك ايك مفيدى سانالغان بو روشده گى بر
تاريخنىكده بتون مباحثى قضا و قدر گه اعتقاد ايله، انسانلرنىك قوتلرى،
بتون كائناتنى اداره و تدبير قيلغان، حوادنده تلاكانچه تصرف ايتكان

بر قدرت عظیمه که مسخر بولووینه بنا ایدلور، اگر انسانک قدرتی قاتیر ایتوده، صورت مطلقه، مستقل بولسه ایدی، هیچ بر کمال، زوال بولماز، هیچ بر قوتی کسه زیون توشماز، هیچ بر بیان بولماز، هیچ بر سلطنت یقینماز ایدی، قضا و قدر که اعتقاد، شاعت جبردن صاف بولسه، بو صورتده عماگه حرأت و اقدام، شجاعت بمالت کی فضیلتلر سایدسنده، ظاهر بولور، بو اعتقاد میلی آغراقلرغه، تحمل، مصیبتلرگا قارشلی ثبات و صبر، جو دستخا کی کورکام خلقلر حصوله کلوب، انسانغه شین بولغان نچار اخلاق زائل بولور.

الله تعالی بو اعتقادنک فضیلتینی بیان ایتمکه بر ابر مسلمانلرنک موندای بر نعمتکه نائل بولدقلرن مدخ ایدوب بیورور: (الذین قال لهم الناس ان الناس قد جمعوا لكم فاخشوهم فزادهم ايمانا وقالوا حسبا الله ونعم الوكيل فانقلبوا نعمة من الله وفضل لم يمسسهم سوء واتبعوا رضوان الله والله ذو فضل عظيم) مسلمانلرده بو اعتقاد صافلی وقتده، عزت و سعادتده بولدیلر. آخری بولور:

بعض حدیث شریفلرنک نظما تر جمه سی:

میر علی شیر نوالی اثرندن [۱۰]

من لا یرحم الناس لا یرحمه الله.

رواه العیاض عن جریر وعن ابی سعید رضی الله عنهم

تینکر بدن رحم اگر طمع فیلسانک، اول اولماقی کراکسین ایلگار رحم هر کیشی کیم اولوسفه رحم ایتماس، آنقا رحم ایلانماس کریم رحم

[۱۰] عبدالله رحمن العالی حضرتلرنک فرقی عدده حدیث شریفی نظما تر جمه سی لسانیه تر جمه ایتدیگی مجهول حدیثده، نامده، بر اثری بولوب بولورنده نقل ایدلر. میر علی شیر نوالی حضرتلرنک نظما تر جمه سی اثری تر جمه سی.

لعن عبد الدینار ولعن عبد الرحيم.

رواه الترمذی عن ابی هريرة رضى الله عنه

رحمت آزادغەي، اول آلامس، دینار و فرھین جوی فولغا
ك لعنت آنكاي، قول بولغای، خواء دینار و خواء فرھینغا

المستشار مؤمن.

رواه الجماعة عن ابی هريرة وأم سلمة وابن مسعود رضى الله عنهم

هر كيشی كيم بر اولی محرم ایقب، مشور ندا اتین راز ایتی
گر باشوردی یلیب صلاح سوزین، اوزینی قلب و جلیه ساز ایتی

المجالس بالامانة.

رواه العیوب عن علی رضى الله عنه.

دایسی مجلس دا کیم ایشتسانک سوز، ییل گیل اولسوز سینکا امانت دور
تر آنی ارز قایردا قاش ایتمانک، اول امانتقا بول خبانت دور

ناقل: مجلسلرنک امانت بولمائی بشقارغ ضروری اش بولماغانده.
اگر بشقارغ ضروری اش بولسه بو امانت بولمیدر، بلکه بونی قاش
ایتمک تیوشدر. (المجالس بالامانة الاطلاقه مجالس سفك دم حرام
اوفر ح حرام او اقطاع مال بغير حق) رواد ابو داود عن جابر
رضی الله عنه.

لا یلدغ المؤمن من جحر هرین.

رواه الجماعة عن ابی هريرة وابن عمر رضى الله عنهم

بئلی من ضروری اشنی ایکی قات نجر به قیلایس مالدیدر،
بلکه بر نیش بیتی مؤمن دین، کونکلیکا گریجه اوز ایضا پانلا
ونکه مؤمن غه تپانگای هر گیز، بر نیشوکلدن بلان ایکی قاتلا

لا يؤمن احدكم حتى يحب لاخيه ما يحب لنفسه.

رواه الجماعة عن انس رضى الله عنه.

مؤمن اير ماستور اولكه ايماندين * روز كار يدايوز صفت كورگاي
تاكه فرداشيغه روا كورماس * هر نه كيم اوزيغا روا كورماس

المسلم من سلم المسلمون من يده ولسانه

رواه الجماعة عن ابى هريرة، ومسلم عن جابر رضى الله عنهما

كيم مسلمانليغ ايلاسا دعوى * چين ايماس گر فدا قيلور جانلار
اول مسلمان دورور كه سالم دور * تيلي و آغز يدين مسلمانلار

نورلى قوملرده گى تاريخ باشلارى، يل، آي،

كون حسابلارى

باشى ۱۷ سانده.

فيصر اصلاحي بوينچه قوياش، «حمل» يولدز ينه ۲۳ نچى مارتده
توشسهده «ازنيق» اجتماعنده ۲۱ نده توشووي اعتبار ايتلو سيبندن
«ازنيق» اصلاحي برله فيصر اصلاحي طرفدارلرينك بهيرملى
آراسنده ايكي كون تفاوت حاصل بولغان. مونك صوگنده ميلادى
۱۲۵۷ نچى يلدده قوياشنك «حمل» يولدز ينه اينووي ۱۱ نچى
مارتده اعتبار ايتلوب ايكي فرقه نك بهيرملى آراسنده غي تفاوت،
۹ كون ۱۷ ساعت بر نيچه دقيقه و ثانيه گه ايرشكان. بو تفاوت
سيبلى بهيرملى نك نورلى كونگه توغرى كبلووي ۱۲ نچى ۱۱ پاپا
كريگورى (غريغوار) نك دقتن جلب ايتوب اول، بعض بر اهل
كشيلرنى جمع ايتوب بو حقه مشاوره ايتخان واوشبو مشاوره

[۱] باشقه منبعلرگ قاراغانده اوشبو پاپا ۱۳ نچى كريگورى بولورده

هبرهك.

بوينچه اون كوني طرح ايتوب قوياشنىك «حمل» بولدىزىنه اينوون
 «از نيق» قرار ندهنى حالگه - ۲۱ نجى مارنده اينو حالينه قايتارغان.
 اصلده گريگورىگه تاغى ايكي كون طرح ايتمك واجب بولسده [۲]
 طرح ايتماوى «از نيق» قرارن بوز ماس او چون بولسه كيرمك
 گريگورى اوزينك تصحيحنده توتاش هر اوچ يلدده فيورالنك
 ۲۸ كوندن، دورتنجى يلنك ۲۹ كوندن بولوون اعتبار ايتكان هم
 هر اوچ يوز يلدده يوزگه بروردن اوچ مرتبه ۲۹ دن بولورغه
 توش فيورالنى ۲۸ دن گنه اعتبار ايتوب دورتنجى يوزده گه
 ۲۹ كوندن حسابلاغان. اربابى قاشنده گريگورىنك بو اصلاحي
 ياگا اصلاح، قيصر اصلاحي ايسه ايسكى اصلاح ديب معروف. لکن
 پاپانك بو ياگا اصلاحيده خطادن خالى توگل. چونكه، بو حساب
 بوينچه هر ۴۰۰ يلغه بر كون آرتق صانالغان بولا. قيصرنك
 هم بو كونده گى اوروپا علماسينك اشنى بو خطا حالده قالدرولىرى
 عجبيله نمه سلك توگل.

«قيصر» اصلاحي هم گريگورى اصلاحي اوزره يورتله
 ورغان يللار آراسنده هر ۱۳۰ يل صاين بر كون تفاوت حاصل
 بولا بارا. پاپا گريگورى ترتيبچه يللرنى يورتمك پاپا رياستن
 عتراف ايتكان فرانسيا، ايتاليا، اسپانيا كى رسمى دينلرى كاتولىك
 ولغان مملكتلرده قبول ايتلوب، مذهبكه متعلق بولماينچه صرف
 بر اصلاح بولغانلقدن انگلتره، گيرمانيا، كى پروتيستانلرده
 قبول ايتلگان.

اما روسلر كى اورنودوقس مذهبده گيلر پاپا اصلاحن قبول
 يتماينچه قيصر اصلاحي بوينچه قالغانلر. حاضرندده قيصر تاريخى

۸۶۵ ص [۱] بو و خوب تاريخ رومينك اصلى قيصر اصلاحي بلغان تاريخ بولوبده.
 آنده قوياشنىك «حمل» بولدىزىنه اينووى ۲۳ نجى مارنده بولغانلقدن در.

بر له گريگورى تاريخى ار اسنده ۱۲ كوت آيرما بار (۱۱) خرىستيانلىقنىڭ يىللىرى هم آيلرى شمسىيە بولغانلىقىدىن يىل باشلارنى اولكى امتلىرىدىكى توسلى ياز باشىدىن (مارتىدىن) باشلاو؛ آي باشلارنى يولدىزلىرى (برجلىرى) بر له تطبيق ايتو تپوش ايدى.

روسلىرىنىڭ تاريخى باشلارنىڭ كىلىسەك ھىجرىتىدىن ۱۱۱۳ يىللىرىغە - پيوتىر ۋىلىكى زامانىغە قىدەر، آدم عليه السلامنىڭ كوكىدىن اينىۋىدىن سانالغان، كە بو وقت تارىخلىرى ۷۲۰۸ يىلغە يىتكان بولغان. صوگىرە، پيوتىر، باشقىە نصارى مەلىكىلىرىغە اياروب، تارىخلىرىنىڭ باشىنى مولدى عيسى عليه السلامدىن ساناو حالىغە قايتارغان، كە بو حال بو كوندەدە دوام ايتەدەر.

عربلىرىنىڭ، ابراهيم واسماعيل عليهما السلام زامانىدىن بىرلى يىل و آيلرى حقيقى بولوب، آيلرى، كونلىرىگە التفاتىدىن باشقىە ياگا آي كورو بر له، يىللىرى ۱۲ آيغە بولنىگان حالده ۳۵۴ ياخود ۳۵۵ كوندىن حسابلانا ايدى. عربچە آي اسملىرى: محرم صفر، شهر ربيع الاول، شهر ربيع الثانى، جمادى الاولى، جمادى الثانية، رجب، شعبان، شهر رمضان، شوال، ذوالقعدة، ذوالحججه اسمندە بولوب ذوالقعدة، ذوالحججه، محرم، صفر آيلرى صوغىش حرام قىلىنغان آيلردىر. عربلىرىدىن اسماعيل عليه السلام بالالىرى تارىخ باشلارنى ايك ئىلك ابراهيم عليه السلامنىڭ اوتقىغە سالنو زامانىدىن، صوگىرە كعبە اللە بناسىدىن، صوگىرە «معدە» بالالىرى تارالودىن، صوگىرە كعب بن لؤى وفاتىدىن، صوگىرە ھشام بن المغيرة وفاتىدىن سانالغانلىرى عربلىرى اعتبار ايتكان قەبرى يىل سنە شمسىيەگە قاراغاندە اون بىر كوندەب ككىم بولو سېپىدىن يىللىرىنىڭ فصللىرى يىل صابىن تورلى

۱۱) بو آيرمايى بىرىنىڭ بو زامانىغە ۱۳ كون ايتوب پورتەلىرى

تورلى وقتدە كېلە و بو اش عربلر نك معامله و تجار تارينه ضرر
 اينه ايدى. شوشى ضررنى قابلار او چون عربلر، يهود نوسلى
 بل صاين نوبت بر له آيلرغه بر نيچه كون فوتوب كېسه يللر
 صاغانلر. شونلقدن حج وقتى بر يلنى مثالا محر مگه ايكنچى يلنى
 باشقه آيغه، توغرى كېلە بولغان. صوگره عربلر شولوق او كفايسزاق نى
 قابلار او چون بر آيدىغى صوغش حراملغن كېرەك بولسه ايكنچى
 آيلرغه كو چرە باشلاغانلر، كه قر آندە مذكور «نسيئى» اوشبو بر
 آيدىغى صوغش حراملغن ايكنچى آيغه كو چرودن عبار تدر.

عربلردەگى اوشبو «نسيئى» بدعتى هجرت و فتح مگه كونلرينه
 قدر دوام ايتدى. هجرتدن ۹ نچى يلدە حضرت ابوبكر حج قىلغان دە
 حج وقتى ذوالقعدة نك آخرينه توغرى كېلدى

صوگره بو بدعت الله تعالى نك: «ان عدة الشهور عند الله اثني
 عشر شهرا» هم «انما النسيئى زياده فى الكفر يضل به الذين كفروا
 يحلونه عاما ويحرمونه عاما ليواطؤا عدة ما حرم الله فيحلوا ما
 حرم الله» آيتلرى بر له نسخ ايتلدى. اونچى يلدە رسول اكرم حج
 قىلغان وقتدە، حج وقتى ذوالحججه گه تصادف ايتدى.

هجرتدن صوك، عربلر اولگى تاريخ نر تيلرن تاشلاب هر
 يلنى خاص بر اسم بر له آتاب يورى باشلاغانلر: عام الهجرة،
 عام الاذن، عام البدر، عام احد، عام الحديدية، عام الفتح، عام حجة
 الوداع كېى. هر يلنى مخصوص بر اسم بر له آناو رسولمز
 زمانندە بولوب صوگراق تاريخ باشن هجرتدن ايتوب عدد بر له
 صانالا باشلانغان.

ايك نك هجرتدن باشلاب تاريخ صاناوچى حضرت عمر در

ص. ۵۶۸ [۰] بو توجیه رسولمز نك شهر ربیع الاولده هجرت ايتوى
 نك شولای بولماچ يل باشى نك ربیع الاولدن صانالماغان اكان
 بېگان اعتراضه جوابلر.

ھجرتدن ۱۷ نچى يلدە بولغان حضرت عمر نك بو تشبثى تو بەندە گيچە
 و جودكە چققان: حضرت عمر گە، ابو موسى الاشعري دن (بزرگە
 امير المؤمنین دن مکتوبلر كیلە لکن نیچك عمل ایتەرگە آبدراب
 قالامز. مثلاً میگا شعبانده یازلغان بر مکتوب کیلدى، اول شعبانك
 او تكان شعبانمى یاخود كیلە چك شعبانمى ایکانون بله آلمادق» ديب
 یازلغان مکتوب ایرشه. بو مکتوب ایرشكاج حضرت عمر رسولمزنك
 اصحابن جیاده شول حقد، (تاریخ باشى حقنده) کیگاش ایتە.
 کیگاشچیلر، بعضى وحى اینو زمانندن، بعضى رسولمزنك
 توغان كونندن، و بعض برسى وفاتی كونندن صانی باشلارغه كیرهك
 ديب اوز آرا اختلاف ایتەرلر. صوگره حضرت عمر بو حقدە
 حضرت علینك فكرن صورى. حضرت على: «رسولمزنك توغان
 یلنده اختلاف بولغانلقدن توغان یلى هم نزول وحى یلى آچق معلوم
 توگل. وفات یلى بولسه قایغى یلى، حادثه لر زماننده وفات یلن
 ایسكە توشرو قایغینی یاگارتو توسلی بولور؛ بزرگە ایسه اسلام نك
 نصرتینه، باشقه دینلرگە اوستن چغووینه سبب بولغان ھجرتنى
 تاریخ باشى ایتەك موافق، تاكە مسلمانلر هر حادثه زماننده شوشى
 زور نعمتی ایسلرنده توتوب الله تعالی گە شکر ایتەرلر» ديب
 جواب بیردى حضرت علینك بو سوزلرن حضرت عمر و باشقه لردە
 معقول كوردیلر هم اوشبو کیگاش نتیجەسى اوله رق تاریخ باشن
 ھجرت، یل باشن نك عربلردە یل باشى بولا کیلگانلكدن محرم
 یا صالدى. بعضلر، یل باشینك محرم صانالو وجهسن: «رسولمزن
 مكەدن محرم بیشلرنده چقدى، یولده ۲ آی سكر كون چاماسى
 وقت اونكەچ مدینه گە كردي» ديب بیان ایتەرلر [۱].

آخرى بولور.

على - حبيب الرحمن توشلى

تقرىض و انتقاد

(دىنى واجتماعى مسئلەلەر) الوغ ادېمىز استاذ رضا الدين
 حضرت نىك اشبو اسمده غايت مهم بر اثرى بو كونلرده وقت
 طبعهسى طرفندن گوزل صورتده طبع ايدلوب نشر ايدلدى. ايكى
 يوز صحيفه دن آرتوق، واق حرف ايله باصلغان بو اثر بيك كوب،
 مهم بولغان معلوماتنى جامع بولدقندن هر كم گه بر نسخه سىنى آلورغه
 استفاده قىلورغه تيوشليدر. بونى تعريف ايچون رضا الدين
 حضرتلر نىك اثرى ايكانن ايتو كافى بولسه كرك. كتابنىك فهرستى
 بودر: ۴ صحيفه ده - اساسى قاعدهلر. اسلام حكملرى طوغر وسنده حجت
 ودليللر. دليل قطعى. دليل ظنى. اسلام حكملرى. اعتقادات. عمل.
 اخلاق. معاملات. تشرىع وظيفهسى. يقينى دليللر گه خلاف كورلگان
 شرعى دليللر نىك حكملرى. اسلام دىنى نىك حكى بتون بر يوزى
 ايچون بر تيگىز. اشيا ده اصل مباحلق.

۱۳ - قرآن. قرآن ايله استدلال قىلونىك شرطلرى. قرآننىك
 ابدى سعادت گه سبب بولووى. قرآننى آڭلاو ايچون واسطه لرغه
 احتياج يوقلغى، تفسير، ابن عباس حضرتلر نىك روایت ايتولگان
 تفسىرلر. مفسرلر نىك بعض بر حاللرى، كتابلرى. قرآن آيتلرى
 وحدىثلر نى تاويل قىلو.

۳۸ - سنت محدثلر وحدىث مجموعه لرى. رسول الله نىك
 دىناوى اشلر حقنده غى سوزلرى حدىث خرافه وام زرع. سنتنىك
 شرعى دليل بولووى ايچون شرطلر. قطعى دليللر و بدىهى نرسه لر گه
 خلاف كورلگان حدىثلر نىك حكملرى. خبر متواتر خبر مشهور.
 خبر واحد. صحابه لر.

۶۳ - اجماع. اجماع نىندى نرسه؟ اجماع نىندى نرسه لر
 توغر وسنده بولورغه ممكن؟ اجماع بنا قىلنه حق اساسلر. اجماع غه

نېندى جھتدىن احتياج بار؟ اجماعتك شرعى حجت بولو وىنه دليل.
 اولو الامر. اجماع غه نظارت قىلو چىلر. اجماعتك قوتى نېندى مرتبه ده؟
 اجماع حتنده بو روشده سوز سويله وىك سىبى. روسيه ده زاقون
 جبقارلو تىبى. زاقون بىله اسلام حقوقى آراسنده آزغنه بر مقايسه.
 ۸۷ - قياس. قياس قىلو كملرنك وظيفه لرى. قياس ايله ثابت

بولغان حكملرنك مؤيد تو گل بلكه موقت گنه بولو وى.

۸۹ - اجتهاد و مجتهدلر. اجتهادك مقرر ص بولوب بولما وى.

۹۶ - نسخ و رعاية مصاحمت. مؤلفه قلوب. رسول اللهك

كعبه بناسى حقتده غى مرادى. صوغش بىرنده و آچلق يلدە سرقه حدىك

يوروتلما وى. خاتونلرنك مسجدگه يورولرى. بىرگنه سوز ايله اوچ

طلاق حكى. حضرت عثمانك مسافر وقتنده مقيم نمازن اوقو وى.

بو كونكى اسلام مملكتلرنده حدود قصاص هم رجم حكملرى يوروتلما وى.

بانقلر ايله معامله قىلو. موندن صوك يازلاچق فقه كتابلرىك

ترتيلرى نېندى روشده بولورغە تيوشلى ايكانلگى

۱۰۸ - شريعتنى تبليغ. قرآنى ترجمه قىلو مسئله سى.

۱۱۶ - اسلام دىنى.

۱۱۹ - ايمان و كفر. تصديقك يوللرى. كفر مسئله لرى. بىر

آدمك كفرى حقتده سوز سويله مازدن الك بلورگه تيوشلى بولغان

قاعدلر. دىنگه بىر نورلى اعتقاد ياكه عمل آرندرونك حكى.

حدوت زمانى. اسلام دىنىك عمومى بىر دىن بولو وى. مسلمانلردە

انتباه او گلر. صوللر. معتدللر. توحيد. الله تعالى دن باشقه لرنك

غىلر بى بلو وىلما وىلرى. استمداد و استعانت مسئله لرى. الله تعالى دن

باشقه لردە تصرف قوتى بولوب بولما وى. بىرلرنى زيارت قىلو

ايكى نورلى بولورغە مەكەن. احد صوغشندە مسلمانلارغە مصيبت

كيلونك - بعض آدمارگه كورە - حكى. [۱]

۱۲۸ - امامت و خلافت، امام صابلاو و طبقه سی.

۱۸۹ - اهل السنه و الجماعه، مسلمانلارنىڭ افتراقلىرى، افتراق حقدە بولغان، حديث، «سواد اعظم» سوزىدىن مراد كىملىرى؟ آخرت سعادىتىنە طو تاشور ايچون سبب بولاچق اعتقادىنىدى نرسەدىن عبارت؟ ايشنه كتابنىڭ فهرستى اشبو بحثلردىن عبارتدۇر، بو مسئلهلار تفصيل اوزرە هر كم آڭلارلىق نل ايله يازامشۇر.

رضاء الدين حضرت بو كتابىدە، علمامزدىن بو طائفەنىڭ، حاضرگى اجتماعى مسئلهلار مزگە دائىر، شريعت اصللرىنە تطبق ايدوب بىر فقه كىتابى تىرتىب قىلۇلارنىڭ ضرورت درجەسىنە ايرىشدىكىنى بىك آچق بيان ايدىدۇر، بو ضرورتى هر مبتلا بە الە اعتراف قىلۇر، چونكى معاملات، زمان و حادثەلرنىڭ اوزگارووى ايله ھمىشە اوزگاروب تورايدۇر، بونىڭ ايله فقهنىڭ معاملات قسىدە طبعى اوزگارەچكەن، حاضردهگى مسئلهلرنىڭ هر بىرىنە ايسكى فقه كتابلر مازدىن روايت تالماق غىر مەمكىن درجەدە، بعض مسئلهلرنىڭ نظىرلار يىدە تابولمىدۇر، بىناە اعلە دىيار ماز ايچون معاملات بائىدە بىر فقه كىتابىنىڭ ضرورتى بىدەھى درجەسىدەدۇر، ولھذا دستور العمل بولۇرلىق بىر فقه كىتابى تىرتىب قىلماق علمامز اوستىدە فرض كفايە بولۇپ تورايدۇر، توركىيە علماسى بو فرضى بىر درجە اوستلرندىن نشوروب دىيارلارنىنە مناسب مەجلە احكام شرعىيە تىرتىب ايتدىلر، بىزم علمامز دە غايت مەھم بولغان بو خصوصەدە مشاورە و مذاكرە ايدىمىز كىچىك مەيلىچە مېباشرت ايدوب، حاضرگى مسئلهلارنى شريعت اصوللرىنە تطبق ايله، دستور العمل بولۇرلىق بىر قرار نامە نشر ايتسەلر، علمانىڭ بو روشدە چىقارغان قرارلارنى اجتماع شرعى اورنىن طو تەماسەدە بايقاق فائىدەلى بىر احكام شرعىيە چىقۇرغىنى بىدائغە كاور ايدى، علمامز دە بو خىدمەتلارنى ايله اوستلرندىن كى مەھم بولغان

بر فرضی نشورگان بولورار، بو مجموعه ايله عمل قياو چيلرنك فتوا و حكمار يده شرعى حكم بولور ايدى. بو اش كىچكتر مزگه تيوشلى غايت مهم بر وظيفه در. بو توغرىده تقاعد و مساهله ايتمك اصلا جائز دگلدنر. حاجت عمومى و دينى اولمقله بر ابر ضرورت در جه سينه ينمشدر. مسئله لر همان واقع بولوب، شريعت اسمندن بلور بلماز حكم و فتوالر همان چغوب تور ا. بعض بر مسئله لر بشقه يول ايله ده حل فيلنا. بو اشلر بارا بارا شريعتك بتونلاي متروك بولووينه منجر بولوب نتيجه سى و خيم بولور. الى القيامة باقى و معمول به بولورغه لازم بولغان شريعتده البته بو مشكله نك چاره سى تابولور. بونى از لامك طبيعى علما وظيفه سيدر. بونك ايچون شبهه سز علما مسئول بولاچقدر. فاعتبروا يا اولى الالباب.

۲

صوگغى و قتده غى حوادث

بو كونلر ده شرفى پروسيه حدودنده گى صوغشارده گيرمانلر، همان چيگنوب روسيه توفراغندن چغوب بتكان حالگه كيلولارى صوگغى خبرلر دن آغلاندى. موندن صوك محاربهنك ايكنچى دورى باشلانوب صوغشار دشمان يرنده بولاچقدر. مونغار چى غلبه ايتكان عسكر مز موندن صوگده موفقيت قازانا چاغى اميدليدر. گاليتسيه ده آفستريه ليلرنك سان يلاغاسندن، بر ميشيل نك جنوب ياغندن چيگنوب كيتدكلرى غزيتهلر ده يازلدى.

فرانسيه يرنده گى صوغشارده ده نيمسلرنك همان چيگنولارى، متفق عسكرلرنك غلبه لرى صوگغى خبرلر دندنر.

بالقاده آفستريه ليلر و گيرمانلر زور قوت برله صير بلرغه هجوم ايتسه لرده صير بلر طرفندن هجوملرى قايتارلديغى خبرى غزيتهلر ده كورندى.

بو صوغغی وفتده نور کلر ده صوغشفه کیلوب فصلدیلر. قاره
دیگزدن کیلوب قایسی بر پورتلرغه آتقلااب کیندیلر. فوریدن
ینه قافقاز یاغندن صوغشرغه کرشب، تیز آراده بزم عسکر مر
بو طرفدن تورکیه بیرینه کرب بایزید، کوپری کوی قلعه لرن
آلوب ارض رومغه تابا حرکت ایدیلر. تورکلر باشدوق فارشی
تورا آلمای چیکنه باشلادیلر. تورکلرنک کوپچیلگی بیطرفلغی
ساقلارغه طرشب قاراسه لرده گیرمانیه نفوذینه توشکانلری بیطرفلغی
بوزدیلر. صوغش باشلانغاج صدر اعظم و برنیچه مینسترلری
استعفا قیلو خبرلری تورکلرنک صوغشفه همان راضی بولماغانلرن
کورسته در. تورکیه ایچون روسیه ایله دوست تورماق خیرلی
وفاند، ایرهق بولور ایدی. تورکیه نک بوحالندن روسیه مسلمانلری
ءوما راضی بولماولری شبهه سزدر.

بو خار یستدن چققان خبرگه کوره تورکار مصرغه هجوم
قیلورغه حاضر لئرگه کرشب آنده باراچق عسکرگه باش قوماندانلقغه
خدیو عباس حلمی پاشا تعیین قیلنه چق ایکان. خدیو باشده، انگلیه گه
اولتیماتوم بیروب مصر دن عسکر ن چغارونی مصر برله تورکیه نی
صوغشدر ماونی طلب ایدوب بو طلب قبول قیلنماسه مصر خلقن
انگلیه گه فارشی عصیان چغاررغه اوندامکچی بولا ایکان.

انگلیه، قبریس جزیره سینی اوزینه الحاق قیلغانینی اعلان

قیلغان.

شاھانلارنىڭ صوغش مېدانىدەكى باش قوماندان حضرتلارنىڭ وشوكتلى
 عسكەرنىڭ سالامەتلىرىنى، وطنىزنىڭ دشمان ھجومىدىن سالامەت
 قۇتۇلۇپ، پادشاھ اعظەمنىڭ ئورۇپا ۋە تون دىئاغە صالح كىرىگە
 تەلەپكەن ئالى مەقسۇدلارنىڭ قىزىكەن فەلىتەگە كىلۋون تەلەپ ئوزون
 دەئا ئىتدىلەر ھازىرون ھەر قايسى آياق اوستىدە، اخلاص بىرە
 آمىن دىب طور دىلەر.

صوگرە عالمجان حضرت نانارچە سويلەنگەن نطقىدە، مىلمانلار
 شەرنىڭ بىشقە مۇسسەلەرىنەدە مادى ۋە مەنۋى بار دەملەشۈلۈرى اوستىدە
 اوز اسمارنىدە شفاخانە آچوب وطن پرورلك كورسەتۈلۈرى
 شادلانورلىق اش بولغان سويلەدى. شفاخانەنى دەرام ايتدرو
 نصىب بولۋون تەلەگانلەكن بيان ايتدى.

دەالردن صوكت ۋە لايتنىڭ باش ناچالىكى بايارسكى جنابلىرى
 ۋە عسكەرلەرنىڭ اشتاب رەئىسى جنابلىرى ۋە شەر باشلىقى جنابلىرى
 شفاخانەنى قاراب چقىدىلەر.

صوگرە بايارسكى جنابلىرى ھازىرونغا قاراب شەرنىڭ
 ھەر كۈن دىورلك مېرۋىلەر كىلۋون تۇرغان، آلارنى تىرىلەرگە
 شفاخانەلەرگە احتىياج زور بولغان بىر ۋقتدە مىلمانلارنىڭ شفاخانە
 آچارغە ئولگىر دىكارنىدەن مەنۋون بولغان، مىلمانلارغە بولاشدە
 اجتھادلىرى ۋە وطن پرورلكلىرى اىچون زىادەسىلە مەشكەر بولدىقارن
 بيان ايتدىلەر.

بۇندىن صوكت سىدىگىرى اندى آلەكىن روسچە سويلەنگەن
 نطقىدە مىلمانلارنىڭ روسىيە تەخت عالەسنى ھەر ۋقت صادق بولۇپ
 كىلگەنلىكىنى، صوگىنى ۋە قىلردە آرالرىدە اوفومشلى كىشىلەر ظھور
 ايتە باشلاغاندىن بىرلى بولۇشقا بىر عەجب بىرلك ابلە غەلدەدە
 كورنە باشلاغان بيان ايتدى. ھم شفاخانە آچوبكى مىلمانلار

ايچون احتفالى بىر كون مناسبتى ايله مسلمانلارنىڭ ۋالى تىحتىگە
صداقت اظهار ايتكانلارنى پادشاھ اعظم حضرتلارنىڭ تىلغرام ايله
ايرشدر ونى ولايتىڭ باش مامورى بايار سىكى جنابلارنىڭ اوتىدىكى
بيان ايتدى.

بايار سىكى جنابلارنىڭ مسلمانلارنىڭ صداقتلارنى پادشاھ اعظم
حضرتلارنىڭ خاك پايلىرىنىڭ ايرشدر چىكلارنى بيان ايتدىلار. شىھر
باشلىقى بارونىن جنابلارنىڭ مسلمانلارنىڭ ھىر وقت وىطن اشلىرىنىڭ
بىشقىلار ايله بىر ابر عمومى اعانەلىرى اوستىنىڭ اوز اسملارنىڭ دە
شفاخانە آچوب فداكارلىق قىلورلىرىنىڭ قىزان شىھرىنىڭ وكىلى صىقىلە
شىھر اسمىدىن اظهار تشكىر ايدوب، بوندىن سوڭرە دە مسلمانلارنىڭ
ھىمىشە معنوى و مادى ياردەمە بولورلىرىنىڭ اشانغانلىغىنى بيان ايتدى.

صدرالدين افندى مقصودف سويلادىكى نطقىدە مسلمانلارنىڭ
شفاخانە آچولرى وىطن بولندىغى فداكارلىقلارنى، بىتون وىطنداشلىق
ايله بىرگە دشمانغە قارشى بىرتىن بىر جان بولوب اويوشقانلىقلارنى
كورستىكان معنوى بىر علاقه ايكانىن، مسلمانلار شفاخانەنىڭ بىكرەك
معنوى جىھتىنىڭ اھمىت بىرگانلىكلارنى بىك ماتور آچىق ايتوب روسچە
تلدە بيان ايتدى.

نطق مە اسملىرى تامام بولغان سوڭ بىتون حاضر وىن رسم
چىقارتدىلار. رسم آلدىرغاندە اور تادە ولايتىڭ باش ناچالىنىكى بايار سىكى
جنابلارى، اوڭ ياقلىرىدە عىسكىرى اشتابنىڭ رىسى ھىم بارونىن جنابلارى،
سول ياقلىرىدە كامىت رىسى عالمجان حضرت ھىم ظرىف حضرت
امىر خانى اولطرغان ايدىلار. بوندىن سوڭ، الوغ مەھمانلار شفاخانەنىڭ
مەكمل و پىختە بولورلىرىدىن مەنور بولغانلارنى بيان ايدوب قايتوب كىتىدىلار.

اعلان

هر كم ايچون كيره كلى فائدهلى كتاب

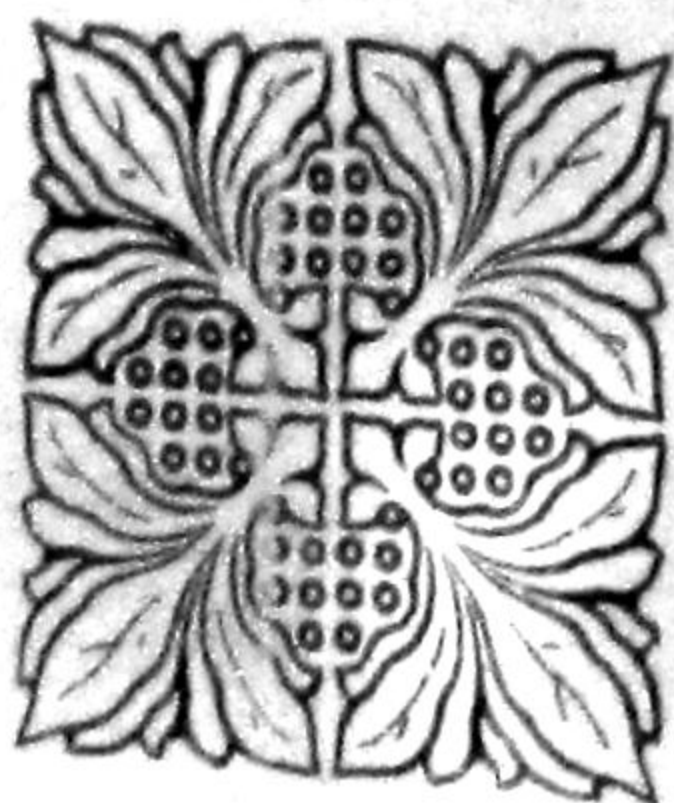
تذکره

بو كونده، مسلمانلرنىڭ اخلاقى، اجتماعى - لىرىنىڭ فسادلىرىنىڭ
چارەلىرى، نادانلىق و يالقاو لىقنىڭ آفت و ضررلىرى، صاعىت،
زراعت تجارت علملىرىنىڭ لزومى، تربيه تعليم اشلىرى؛ شرعى و عقلى
و تجربىيى دلىللىر ايله بيان ايدىلگان آجق تورى نلندە بر اثر در
بھاسى برەملەب ۳۰ تىن يوجە ايله كۆندۈرگە ۳۶ تىن

كۆبلەب آلوچىلرغە بيوك تىزىل، قران كتابچىلرندە تايىلە ر...

باش اسكلادى ايچون آدرىس:

Казань, Маарифъ М. Шамсутдиновъ.

قراند. ۱۵ كوند. بر حقا
غان دينى، ادبى، علمى
PROBATION
10/11

الديرو والادب

جله سینه ۱۳۳۲ سنه ایچون مشتری دفترى آجق.

آبونه سی اولگیجه بر یلق ۳ صوم

یارم یلق ۱ • ۵۰ نین

نسخه سی - ۱۵ نین

مجله نك اداره خانه سی قرانده «ملت» مطبعه سی یور طنده بولوب

آدریس: КАЗАНЬ, РЕДАКЦІЯ „ДИНЬ ВА АДАБЪ“, ПРИ ТИПОГР. „МИЛЛЯТЬ“

باایسه توغری «ملت» کتبخانه سینه مراجعت ایدلسه ده جائز.

آدریس: КАЗАНЬ „МИЛЛЯТЬ“